

УДК 350. 169: 355. 4/5

Д 99

В.І. Дяченко,**В.С. Мінасов,** к.військ.н., проф.,**М.В. Смоляний***Військова академія (м. Одеса)*

УМОВИ І ФАКТОРИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА СТІЙКІСТЬ ТА АКТИВНІСТЬ ОБОРОНИ ПАРАШУТНО-ДЕСАНТНОГО БАТАЛЬЙОНУ В ТИЛУ ПРОТИВНИКА

Розглянуто вплив деяких умов і факторів, які впливають на стійкість та активність оборони парашутно-десантного батальйону в тилу противника.

Наведено визначення основних понять (показників) парашутно-десантного батальйону: бойовий потенціал, бойові можливості, боєготовність, боєдатність і живучість. Розглянуто та проаналізовано їх взаємозв'язок і співвідношення.

Ключові слова: *бойовий вплив, умови, фактори, активність оборони, стійкість оборони, бойові можливості, бойові дії десанту в тилу противника, вплив фізико-географічних умов, тактичні цілі і характер оборонних бойових дій, оборона парашутно-десантного батальйону в тилу противника*

Постановка проблеми

Парашутно-десантний батальйон (далі – *пдб*) може використовуватися в якості повітряного десанту в тил противника і зайняття там стійкої й активної оборони з метою зриву наступу (удару) переважаючих сил противника та нанесення йому істотних втрат, що створює сприятливі умови для переходу у наступ своїх військ. При цьому може виникати проблема по'язана з невідповідністю бойових можливостей *пдб* з обсягом покладених на нього завдань. З точки зору військової теорії і практики, вирішити цю проблему можна шляхом підвищення бойових можливостей *пдб*.

До того ж, очевидно, що коли *пдб* переходить до оборони в тилу противника і дії його скуті, то цей момент є досить несприятливим для батальйону, тому що в цих умовах він стає зручною ціллю для ураження всіма засобами ураження противника, зокрема, і високоточною зброєю. Саме тому вмiла побудова та ведення оборони *пдб* набувають особливого значення оскільки від цього залежить стійкість та активність оборони.

Розгляд зазначених питань дуже важливий та актуальний у разі виникнення необхідності організації повітряного десанту в тилу противника і зайняття там стійкої та активної оборони в умовах ведення АТО на сході України.

Аналіз останніх досягнень і публікацій

Останнім часом в публікаціях зустрічається багато визначень стійкості та активності оборони, зміст яких наводиться без належної наукової розробки. Саме тому, перш ніж приступити до їх вивчення, доцільно уточнити підхід до обґрунтування понять стійкості та активності оборони.

Постановка завдання та його розв'язання

Парашутно-десантний батальйон і парашутно-десантна рота вважаються основними тактичними підрозділами ВДВ для висадки повітряних десантів. Механічно переносити на *пдб* типові нормативи і положення, вироблені десятки років назад, за умови широкого застосування високоточної зброї, було б помилково. Все це вимагає дослідження і доопрацювання з врахуванням нових умов бойового застосування повітряних десантів ВДВ з метою пошуків реальних шляхів підвищення їх ефективності. В першу чергу це стосується основних вимог, що пред'являються до оборони, бо досягнення стійкості і активності оборони є складовою успіху підрозділів в будь-яких умовах бою.

Спектр завдань оборони, що вирішуються *пдб*, визначається у відповідності зі сформованою оперативно-тактичною обстановкою відповідно до сукупності умов і факторів, в яких здійснюється підготовка та ведення бою. Саме розгляду умов і факторів (чинників), що впливають на стійкість та активність оборони *пдб* в тилу противника, і присвячується дана стаття.

Виклад основного матеріалу дослідження

Парашутно-десантний батальйон характеризується бойовим потенціалом, бойовими можливостями, боєготовністю, боєздатністю і живучістю.

З метою дослідження впливу певних умов і факторів на ведення оборони доцільно навести визначення вищеназаних характеристик і проаналізувати їх взаємозв'язок і співвідношення з категоріями «стійкість» та «активність» оборони *пдб*.

Бойовий потенціал *пдб* – це сума бойових потенціалів озброєння і бойової техніки усіх його підрозділів, тобто вся сукупність закладених в них бойових можливостей в ідеальних умовах.

Бойовий потенціал є первинним по відношенню до бойових можливостей, боєздатності і боєготовності. В ідеалі свого максимального значення він може досягти при доведенні бойової ефективності системи до 1.

Бойові можливості *пдб* [1] – це кількісні та якісні показники, що характеризують його можливості виконувати визначені бойові завдання у конкретних умовах обстановки. Бойові можливості залежать від кількості особового складу, рівня його навченості, наявності та стану ОВТ, підготовки командного складу, забезпеченості боєприпасами й іншими матеріальними запасами, а також від характеру дій противника, умов місцевості, метеорологічної обстановки та інших факторів. У даному разі *пдб* характеризуються розмірами району оборони, можливістю відбити удар в обороні вогневыми можливостями, здатністю до знищення танків противника, маневреністю тощо.

Бойова готовність *пдб* [1] – це стан, який визначає ступінь його підготовленості до виконання покладених на нього бойових завдань. Бойова готовність *пдб* припускає певну укомплектованість його підрозділів особовим складом та ОВТ; наявністю необхідних запасів матеріальних засобів; утриманням у справному та готовому до використання стані ОВТ; високу підготовку підрозділів і виучка особового складу тощо. В ході бойових дій бойова готовність *пдб* визначається здатністю до негайного виконання покладених на нього бойових завдань.

Якщо не вдаватися до деталізації, то бойова готовність визначається як стан *пдб*, який характеризує його здатність організовано розпочати бойові дії у зазначені терміни та успішно виконувати бойові завдання.

Боєздатність *пдб* [2] – елемент бойової готовності, що визначається показниками укомплектованості особовим складом, його навченості, технічної готовності штатного озброєння і військової техніки, забезпеченості матеріально-технічними засобами. Боєздатність *пдб* являє собою частку бойового потенціалу дійсно здатну до реалізації в реальних умовах бойової обстановки.

В результаті бойового впливу противника на *пдб*, його боєздатність може бути значно знижена ще до того, як він приступить до реалізації своїх можливостей. Так, втрати в ході десантування (близько 5 %), і виконання найближчого завдання по захопленню і знищенню об'єктів противника можуть знизити бойовий потенціал батальйону до 25 %. У зв'язку з цим існує інший важливий показник якісного стану батальйону, який характеризує здатність *пдб* зберігати і відновлювати (повністю або частково) його боєздатність. Цей показник називається **живучість**.

Найважливішими елементами живучості *пдб* є **міцність, стійкість, скритність і відновлюваність**. В ході ведення бою в обороні, коли часу на відновлення втраченої боєздатності може і не бути, а необхідність постійно бути спроможними до функціонування у відповідності зі своїм призначенням зростає, особливого значення набувають міцність і стійкість.

Наближено до вимог Тимчасового бойового статуту механізованих і танкових військ Сухопутних військ Збройних Сил України [3] визначення стійкості та активності оборони *пдб* можна сформулювати наступним чином.

Стійкість оборони *пдб* – це властивість зберігати здатність до виконання завдань оборони *пдб* в умовах крайньої небезпеки під впливом противника. Обумовлюється, високими вольовими якостями та вояцькою майстерністю командирів, усвідомленням обов'язку та почуттям колективізму всього особового складу.

Активність оборони *пдб* – це безперервний вплив підрозділів *пдб*, які обороняються у його складі, на противника. Активність оборони полягає у завданні противнику ударів у період його підготовки, висуванні та під час атаки, а також у можливості маневру підрозділами, резервом і вогнем в ході ведення оборонного бою.

Активність оборони по суті виражає здатність *пдб* до безперервного впливу на противника, в нав'язуванні йому своєї волі, позбавлення ініціативи і зниження ефективності його ударів, а також у створенні невідгод для противника умов і зниження його боєздатності.

Стійкість та активність оборони є основними взаємопов'язаними бойовими якостями оборони. Стійкість без активності робить її захисників безпечною мішенню для наступаючих. Активність без стійкості просто неможлива, так як умови її прояви будуть завчасно придушуватися противником.

Таким чином, під стійкістю і активністю оборони розуміються її основні бойові якості, що дозволяють вести оборонні дії з противником у зазначений термін, максимально ефективно використовуючи при цьому свій бойовий потенціал.

До основних факторів оперативно-тактичної обстановки відносяться сили та засоби протиборчих сторін, їх можливий характер дій і бойові можливості. Зупинимось на цьому більш докладніше.

Аналіз можливих дій повітряного десанту в тилу противника показує, що десанту доведеться виконувати поставлені завдання в щільному оточенні бойових частин противника, готових негайно вжити відповідних заходів щодо якнайшвидшої ліквідації небезпеки, яка виникла. Противник буде прагнути сковувати дії десанту в районі десантування та виграти час для висування резервів, після чого потужними ударами бронетанкових частин (підрозділів) розчленувати і знищити десант по частинах.

Парашутно-десантний батальйон на БМД (БТРД) займає район оборони [4] до 5 км по фронту і до 3 км в глибину, без бойової техніки батальйон обороняє район до 3 км по фронту і до 2 км в глибину. Батальйон, що виконує завдання як повітряний десант в тилу противника, як правило, веде позиційну оборону до підходу головних сил наших військ. Дії *пдб* при позиційній обороні мають захисний характер. Однак слід зазначити, що, залежно від бойового завдання, наявності сил і засобів, а також від характеру місцевості *пдб* може вести і маневрену оборону, яка застосовується з метою завдання противнику втрат, виграшу часу і збереження своїх сил шляхом послідовних оборонних боїв. Дії *пдб* при мобільній обороні мають стримуючий характер. У ході маневреної оборони батальйон у взаємодії з іншими підрозділами бригади змушує противника наступати в тому напрямку, де підготовлена стійка позиційна оборона або противник втягується в район, що забезпечує вигідні умови для його розгрому контратаками [4].

Незалежно від того, як буде вестися оборона *пдб* в тилу противника, вона має на меті зірвати або відбити наступ (удар) переважаючих сил противника та нанести йому значні втрати, створюючи цим сприятливі умови для переходу в наступ своїх військ [4].

Зрозуміло, що, зважаючи на високу мобільність і оснащеність противника високоточною зброєю, підрозділам *пдб*, який займає оборону в тилу противника, практично безперервно, протягом усього часу перебування в обороні, доведеться відбивати наростаючі удари його військ. При цьому можуть використовуватися всі основні види зброї, включаючи ствольну і реактивну артилерію, протитанкові ракетні комплекси, танкові та протитанкові гармати тощо.

Таким чином, оскільки на *пдб* можуть одночасно діяти переважаючі сили противника, а їх бойові можливості при цьому будуть у рази перевищувати можливості *пдб*, то може виникнути проблема, пов'язана з невідповідністю бойових можливостей *пдб* обсягу покладених на нього завдань. Зазначену проблему можна вирішити шляхом підвищення бойових можливостей *пдб*. Підвищення бойових можливостей можливо проведенням відповідних заходів за такими основними напрямками.

Конструкторсько-технологічний напрямок. До нього слід віднести впровадження останніх науково-технічних досягнень у створенні зразків зброї та військової техніки, а також їх уніфікацію. Цей перспективний напрямок роботи виходить за рамки діяльності командирів, оскільки це справа конструкторів і військово-промислового комплексу. Тому необхідно шукати інші, доступні для командира батальйону шляхи підвищення стійкості й активності оборони підрозділів.

Другий напрямок – організаційний. Виходячи з того, що особовий склад вносить значний внесок в досягнення стійкості й активності оборони, особливу увагу слід приділяти систематичній виховній роботі та морально-психологічній підготовці, фізичному гарту офіцерів і солдатів, прищеплювати їм якості, необхідні для ведення сучасної війни. Цього можна домогтися проведенням занять з підготовки частин і підрозділів в умовах, максимально наближених до бойових.

З метою полегшення процесу переформування військ, які зазнали втрат і прискорення відновлення їх боєздатності особливої уваги вимагає оптимізація та універсалізація організаційно-штатних структур підрозділів і частин. Проте, цей шлях залежить від командирів вищої командної ланки, від яких залежить реформування військ.

Сьогодні сподіватися на переозброєння високомобільних десантних військ в короткі терміни не доводиться. Швидше навпаки, зростуть бойові можливості відповідних частин і підрозділів противника. Саме тому з розвитком озброєнь необхідно шукати шляхи і способи вирішення поставлених перед військами завдань наявними та навіть меншими силами і засобами.

Далі доцільно розглянути які способи ведення оборони в тилу противника існують на сьогоднішній день і як повно вони відповідають тактичним цілям оборони *пдб*.

Оборонні бойові дії *пдб* в тилу противника можуть організовуватися [5] зайняттям стійкої та активної оборони з метою зриву наступу (удару) переважаючих сил противника та нанесення йому істотних втрат, що створює сприятливі умови для переходу у наступ своїх військ; або з завданнями прикриття дій головних сил десанту або міцного утримання захоплених об'єктів (районів) і, як наслідок, будуть носити або стримуючий характер (мобільна оборона), або захисний характер (позиційна оборона). Прикриття в обов'язковому порядку буде організовуватися в період збору після десантування, при виконанні завдань по захопленню об'єктів (районів) противника, в період підготовки їх оборони, а також при здійсненні маневру (рейду). Головною тактичною метою прикриття буде недопущення удару оперативних резервів противника по головним силам десанту під час виконання поставлених перед ними завдань. Виходячи з тактичних цілей прикриття, такого роду оборонні дії будуть носити стримуючий, тимчасовий характер.

Стримуючі бойові дії (мобільна оборона), як правило, будуть вестися методом відходу підрозділів на шляхах висування резервів противника з послідовним утриманням вигідних рубежів. Перший рубіж стримування вибирається на тактично вигідній ділянці місцевості. Його віддалення від головних сил має забезпечити затримку висування противника на час, необхідний для виконання завдання головними силами десанту.

Бойовий досвід свідчить [5, 6, 7], що при веденні *пдб* позиційної оборони з метою затримати резерви противника, які висуваються; вимотати його, і виграти час для виконання завдання головними силами, виникає ряд причинно-наслідкових зв'язків, що знижують стійкість і активність оборони. До таких причин належать:

- чітко вигляділена лінія дотику сторін, що сковує дії батальйону і дозволяє противнику планомірно і без істотних труднощів нарощувати зусилля на обраному напрямку;

– відсутність фортифікаційного обладнання і висока ефективність засобів ураження противника, не дозволяє бойовим підрозділам пдб вести бій на займаних позиціях тривалий час;

– обмеженість захопленого району оборони пдб, складність проведення скритного маневру підрозділами батальйону, низька ефективності контратак в умовах щільного оточення бойовими частинами противника, що прагне якнайшвидшої ліквідації десанту у своєму тилу, може привести до повного блокування батальйону, а в подальшому до його знищення.

Позиційна оборона з метою утримання захоплених об'єктів (районів) організовується з урахуванням можливості нанесення ударів противника з будь-яких напрямків. Вона ведеться, як правило, більшою частиною десанту з основною тактичною метою – не допустити втрати захоплених об'єктів (районів) до підходу основних військ.

Виходячи з тактичних цілей позиційної оборони, дії пдб будуть носити захисний характер. Захисні оборонні дії десанту в тилу противника зазвичай розгортатимуться в цілях утримання порівняно обмежених по площі захоплених районів (плацдармів на берегах річок, каналів; важливих вузлів доріг або дорожніх напрямків), а також об'єктів (аеродромів, мостів, тунелів тощо), що мають ключове значення для успішного розвитку контраступальних дій своїх військ.

Згідно з сучасними поглядами і теоріями оборонні бойові дії десанту в тилу противника повинні мати активний, маневрений характер. Проте, аналіз ймовірних умов бойових дій пдб в тилу противника свідчить, що через обмеженість захопленого ним району, складність проведення скритного маневру підрозділами батальйону, низьку ефективність контратак, зважаючи на можливу невідповідність бойових можливостей пдб обсягу покладених на нього завдань та слабку бронезахищеність, ведення ним маневреної оборони може призвести до великих втрат. За цих причин ведення маневреної оборони десантом у складі пдб істотно обмежується. Тому оборонні бойові дії пдб в тилу противника матимуть тенденцію позиційної оборони.

Висновки

У статті наведено матеріал з дослідження деяких умов і факторів, що впливають на стійкість та активність оборони пдб в тилу противника. За результатами проведених досліджень найбільш впливовими та важливими умовами і факторами є:

- висока мобільність та оснащеність противника сучасним ОВТ, зокрема, і високоточною зброєю;
- наявні у пдб сили і засоби;
- бойові можливості пдб, який займає оборону в тилу противника, та мета його бойового завдання;
- характер ведення оборонних дій пдб (стримуючий чи захисний) в тилу противника.

Цілком очевидно, що основними факторами впливу на оперативно-тактичну обстановку в цілому і, зокрема, на стійкість та активність оборони є співвідношення сил і засобів протиборчих сторін, можливий характер їх дій та бойові можливості. Ці фактори у практичній роботі з організації оборони пдб в тилу противника є визначальними. В умовах ведення АТО на сході України врахування зазначених факторів вимагає досить серйозної уваги для забезпечення ефективної боротьби з бойовиками ДНР і ЛНР та російськими військовими підрозділами.

Безумовно, слід мати на увазі об'єктивні умови і фактори впливу на перебіг бойових дій, які завжди актуальні та незалежні від людини. Насамперед, це географічні та метеорологічні умови, пора року і час доби тощо.

Список використаних джерел

1. Советская военная энциклопедия. [В 8 томах]. Пред. Гл. ред. комиссии А.А. Гречко. М., Воениздат, Т.1 – 1976. – 640 с. с ил.
2. Словник воєнних термінів, які застосовуються у Збройних Силах України. Міністерство оборони України. Національний університет оборони України. К., 2013. – 219 с.

3. *Тимчасовий бойовий статут механізованих і танкових військ Сухопутних Військ Збройних Сил України. Частина II. Батальйон, рота. Київ. – 2016. – 319 с.*

4. *Проект Бойового статуту Високомобільних десантних військ, частина II (батальйон, рота).*

5. *Стрижевський В.В. Розвиток загальної тактики за досвідом локальних війн і збройних конфліктів сучасності, які велись регулярними військами проти іррегулярних збройних формувань / В.В. Стрижевський // Труди академії. – 2003, – № 46. С. 213–220.*

Рецензент: В.М. Оленев, к.військ.н., професор, Військова академія (м. Одеса)

УСЛОВИЯ И ФАКТОРЫ, КОТОРЫЕ ВЛИЯЮТ НА СТОЙКОСТЬ И АКТИВНОСТЬ ОБОРОНЫ ПАРАШЮТНО-ДЕСАНТНОГО БАТАЛЬОНА В ТЫЛУ ПРОТИВНИКА

В.И. Дяченко, В.С. Минасов, Н.В. Смоляной

Рассмотрено влияние некоторых условий и факторов, которые влияют на стойкость и активность обороны парашютно-десантного батальона в тылу противника.

Приведено определения основных понятий (показателей) парашютно-десантного батальона: боевой потенциал, боевые возможности, боеготовность, боеспособность и живучесть. Рассмотрено и проанализировано их взаимосвязь и соотношения.

Ключевые слова: боевое влияние, условия, факторы, активность обороны, стойкость обороны, боевые возможности, боевые действия десанта в тылу противника, влияние физико-географических условий, тактические цели и характер оборонительных боевых действий, оборона парашютно-десантного батальона в тылу противника.

CONDITIONS AND FACTORS AFFECTING THE RESISTANCE AND ACTIVITY OF THE DEFENSE OF THE PARATHALL-DESANTE BATTALON TO THE SUPERVISOR»S PEOPLE

V. Dyachenko, V. Minasov, N. Smolyanoy

The influence of certain conditions and factors which affect the stability and activity of the defense of a paratrooper battalion in the enemy's rear is considered.

The basic concepts (indicators) definitions of the paratrooper battalion are given: combat potential, combat capabilities, combat readiness, combat capability and survivability. Their interrelation and relationships are examined and analyzed.

Keywords: combat influence, conditions, factors, defense activity, defense resistance, combat capabilities, landing operations in the rear of the enemy, the impact of physical and geographical conditions, tactical goals and the nature of defensive operations, defense of the paratrooper battalion in the enemy's rear